Be properly
addressed

Danske skoleelever opfører sig mere og mere støjende. Hvis disciplinen skal genoprettes kræver det større respekt for fællesskabets regler, der skal håndhæves med konsekvens. Det er helt i tråd med børnenes eget ønske. Det mener professor Niels Egelund, Institut for pædagogisk psykologi ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

Børn elsker konsekvens

* Professor Niels Egelund har igen og igen gjort opmærksom på, at der er for megen uro og deraf følgende spildtid i folkeskolen. Senest ved Undervisningsministeriets Sorø-møde, hvor han offentliggjorde en ny PISA-undersøgelse, der afslørede, at kun seks ud af 32 lande oplevede mere støjende adfærd i undervisningen end Danmark. Han er slet ikke i tvivl om, at danske skoleelever lider under mangel på disciplin.

Hvor populær bliver man på at kræve mere disciplin i folkeskolen?

»Det kommer an på hvor. Jeg har siden 1981, hvor jeg undersøgte, hvorfor så mange søgte private skoler, talt om, at den manglende disciplin i skolen var et problem. Dengang var det ikke særlig populært. Jeg blev anset for at være dybt reaktionær – det gør jeg sådan set stadig – og beskyldt for at være fuldstændig ude af trit med hvad som helst. I 1996 lavede jeg en undersøgelse over urolige børn, hvor jeg også talte om mangel på disciplin, og gik ind for 'Class Room Management', der er et redskab som elever og lærere kan benytte til at aftale regler for, hvordan man opfører sig sammen. I forbindelse med en tv-optræden, hvor jeg talte om de her ting, var der en seminarierektor, der sagde, at den slags løvetæmmerpædagogik i hvert fald ikke skulle ind på seminarierne. Det er svært at blive populær på det pædagogiske parnas på det her. Lærerne er delte, mens forældrene synes, at mere disciplin er en glimrende ting. Det er da også blevet mindre problematisk at tale om, og jeg gør det gerne, fordi der er brug for det. Jeg mener, at det lighedstegn, man sætter mellem disciplin og det at være autoritær, er helt ude i skoven. Og jeg tror, at man har erkendt, at disciplin duer. Samtidig er det også et spørgsmål om, at pendulet svinger den anden vej. Nu har vi haft 30 år, hvor vi ikke kunne tale om disciplin, og nu får vi 30 år, hvor vi genoplever begrebet«

Det store disciplinskred

I undersøgelser har forældre nu altid krævet mere disciplin uanset, om det var comme il faut eller ej?

»Ja, man kan graduere holdningerne til, hvordan skolen skal være. De mest avancerede holdninger har den pædagogiske elite, som typisk har bestået af professorer og lektorer fra Danmarks Lærerhøjskole, som har udtalt sig om, hvordan skolen skal se ud. Under dem kommer uddannelsespolitiske ordførere fra midten og ud til venstre, som også ytrer sig meget om, hvordan skolen skal være. Lidt længere nede kommer de mest progressive lærere, derefter den store lærerstand, og længst nede kommer forældrene, der selvfølgelig er en broget skare, men hvor en stor del mener, at eleverne først og fremmest skal opføre sig ordentligt. Den variation i holdningerne til skolen har man kunnet finde i mange år. Det er så interessant, hvor ideerne om mere disciplin kommer fra, nu hvor pendulet svinger? Kommer de fra den pædagogiske elite eller fra forældregruppen? Jeg tror ikke, at den pædagogiske elite er særlig enige om, hvad man skal mene om det her synspunkt.«

Har man ikke altid sagt, at børn mangler disciplin?

»Jo, det siges, at man i pyramiderne kan læse fortællinger om, at alt er i forfald. Hvis alting var blevet værre og værre siden dengang, så ville det jo se tovligt ud for os. Selvfølgelig vil de ældre altid synes, at de unge er uvorne. Sådan har det altid været, og sådan skal det være. Men det store skred, der er sket i manglen på disciplin over de sidste 30 år, har vi formentlig ikke tidligere set i et lignende omfang.«

Hvad skyldes det?

»Disciplin blev i kølvandet på '68 et negativt ord i brede kredse. Amdi Petersen kunne i sin tid blive fyret fra Kroggårdskolen i Odense på grund af sine cowboy-bukser og lidt for lange hår. Allerede kort tid efter var man ved at dø af grin over, at noget sådant kan ske. Selv banker og forsikringsselskaber og den slags blev langt mindre stift, og man fik en meget mere human omgangsform. Tingene har ændret sig ganske voldsomt over få år. Vi har sluppet alle disse disciplineringsredskaber af ydre karakter, men også de interne, så man stort set kan opføre sig som man vil. Det har været godt på nogle punkter, men det er gået for vidt, og i skolen er det gået over i en inhuman omgangsform, hvor en elev kan råbe 'din bøssekarl' eller 'luder' til læreren gentagne gange, uden at der bliver grebet ind. Det duer jo ikke. Den adfærd, som vi i skolen tolererer fra vores elever, er jo en adfærd, som eleverne godt ved ikke tolereres, når de møder som flaskedreng nede i Føtex. Den adfærd er i virkeligheden en disrespekt for både læreren, de andre elever og ikke mindst for egen læring. Jeg har i tre uger været ude på tre forskellige skoler for at få et indtryk af, hvordan skolen ser ud, og det er jo utroligt, hvad lærere finder sig i.«

Fællesskabet sætter reglerne

PISA-undersøgelsen giver os en lav placering, men vi danskere roser os jo ofte af den manglende tro på autoriteter og vores anarkistiske sindelag i forhold til for eksempel de stive svenskere. Er vi ikke bare, som vi ønsker at være?

»Det er fint at lade anarkiet råde, når man for eksempel befinder sig i en projektgruppe, hvad enten det er i skolen eller erhvervslivet. Så skal man forsøge at gå nye veje og udvikle nye ideer. Der skal være mulighed for at foreslå det mest utrolige, og så er det fint, at vi ikke er autoritetstro og venter på, hvad lederen vil sige. Men når vi taler om almindelig adfærd, så er det bestemt ikke fint. Og når man kommer ind på en svensk skole i dag, så er der en himmelvid forskel til den danske. Det er selvfølgelig en generalisering, men gud hvor er det behageligt at være på en svensk skole, for den råben og larm og spektakel, man finder på de danske skoler, finder man ikke her.« ►

ILLUSTRATION: PETER MADSEN

► *Den autoritære skole havde sine autoritære sanktionsformer. Har de fundet deres afløsere i den demokratiske skole?*

»Nej, det der skulle erstatte revselsesretten i 1967 var 'Cirkulære om ro og orden i skolen'. Her var midlet udelukkelse fra det sociale fællesskab. Man kunne blive udelukket fra klassen eller skolen, men hvis der er elever, der ligefrem ønsker at blive ekskluderet fra fællesskabet, så hjælper det jo ikke. Vi må fortsat operere med, at det man mister, hvis man ikke følger fællesskabets regler, det er nogle goder. Man skal udelukkes fra alle de positive ting, hvis man bryder fællesskabets regler.«

»Men vi mangler i høj grad regler i skolen i dag. Når jeg er ude at lave en pædagogisk dag på en skole, hvor de har problemer med eleverne, så forsøger jeg at få lærerne til at sætte sig ned og diskutere nogle overordnede regler. Når de har gjort det, kan de sætte sig ned med børnene og sige: 'Ved I hvad, vi har nogle problemer. Vi bliver nødt til at have nogle færdselsregler, lige som vi har i trafikken. Har I nogle forslag?' I en brainstorm kommer der mange regler frem. Det pudsige er, at når man sætter elever til at finde på regler, så er de meget skrappere, end vi som voksne kunne drømme om. Men hvis man på den måde prøver at etablere nogle regler sammen med eleverne, så oplever de et medejerskab til dem. Hvis man så får reglerne sat op på væggen og gennemgår dem en gang i mellem, så begynder det at virke. Pointen er, at det ikke hver gang skal være læreren, der skrider ind over for forsømmelser, men i højere grad kollektivet. Problemet er nemlig, at de voksne opdragere er tilbøjelige til ikke at håndhæve reglerne. Vi er ikke konsekvente, vi ser gennem fingre med overtrædelserne. Og så har man allerede brudt rutinen. Jeg plejer at sammenligne det med at opdrage en hund eller hest ..«

… det er nok heller ikke populært?

»…nej, men skriv det bare, for der gælder på mange måder de samme principper omkring konsekvens. Det sjove ved det er, at børnene elsker det. De er glade for konsekvens. Det er forudsigeligt for dem. Verden bliver enkel og forudsigelig, når der er retningslinjer for det hele. Selvfølgelig er der andre situationer, hvor man skal have en stor frihedsgrad, men når vi er i et socialt fællesskab som på en skole, så er vi altså nødt til at have nogle regler ligesom i trafikken.«

»Læreren skal ikke være autoritær. Men der skal ikke være tvivl om, hvem der bestemmer. Læreren er leder i klassen. Det er læreren, der bestemmer, hvad der skal ske og hvornår det skal ske. Inden for de rammer er der frihed til eleverne, men der må aldrig være tvivl om, at det er læreren, der bestemmer. Der må ikke være tvivl om en ledelsesstruktur, hverken i klassen eller andre steder.«

Hvad betyder folkeskolens mangel på disciplin for eleverne, der forlader skolen?

»Gymnasiet begynder at have de samme disciplinproblemer, men heldigvis må man sige, at de lærer det på et senere tidspunkt. De lærer det the hard way, når de kommer i job. Mange af de balstyriske elever får kærligheden at føle på arbejdspladsen, for her kommer man ikke for sent eller sidder og læser Ekstra-Bladet i arbejdstiden. Der er ikke noget, der tyder på, at vores unge mennesker klarer sig dårligere erhvervsmæssigt, så problemet ligger kun i skolen. Men det er også ærgerligt nok, for det går ud over det store flertal på 60-70%, som egentlig synes, at det er rart at gå i skole.« ▲

Steen Bruun Jensen
sbj@dpu.dk

Professor Niels Egelund
Institut for pædagogisk psykologi
ved Danmarks Pædagogiske Universitet